

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет біології та лісового господарства

Кафедра ботаніки і методики викладання природничих наук

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

підготовки бакалавра

галузі знань 01«Освіта»/ Педагогіка

спеціальності 014 Середня освіта (Природничі науки)

освітньо-професійної програми Середня освіта. Природничі науки

Луцьк – 2024

Силабус вибіркового освітнього компоненту «Методика вивчення природи Волинської області» галузі знань – 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності – 014.15 Середня освіта (Природничі науки), освітньо-професійної програми Середня освіта. Природничі науки.

Розробник: Коцун Л.О., к.б.н., доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: доц. Іванців О.Я.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

протокол № 1 від 3 вересня 2024 р.

Завідувач кафедри:

доц. Зінченко М.О.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійні програми, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Форма навчання заочна	01 Освіта / Педагогіка, спеціальність – 014.15 Середня освіта (Природничі науки) Освітньо-професійної програми Середня освіта. Природничі науки. На базі НРК5 бакалавр	Нормативна
		Рік навчання 2
		Семестр 3
		Лекції: 4 год.
		Практичні роботи: 6 год.
Кількість годин/кредитів 120/4		Консультації: 18 год.
		Самостійна робота: 122 год.
		Форма контролю: залік

II. Інформація про викладача

Викладач: Коцун Лариса Олександрівна

Науковий ступінь: кандидат біологічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук

Контактна інформація: kocun.larisa@ukr.net; kocun.larisa@vnu.edu.ua

Розклад занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація ОК. Освітній компонент рекомендовано для здобувачів першого рівня вищої освіти з циклу освітніх компонент вільного вибору спеціальності 014.15 Середня освіта (Природничі науки) у 3 семестрі в обсязі 5 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Предметом вивчення освітнього компоненту є система знань про природу Волинської області та свого краю, необхідна для реалізації краєзнавчого принципу формування природознавчої компетентності учнів при вивченні інтегрованих курсів природничо-освітньої галузі відповідно до вимог Нової української школи.

2. Пререквізити: Вивчення дисципліни передбачає наявність у студентів відповідної системи знань з «Ботаніки», «Зоології», «Педагогіки», «Навчальних польових практик».

3. Мета і завдання освітнього компонента: Метою вивчення освітнього компонента є природнича та методична підготовка бакалаврів до реалізації краєзнавчого принципу навчання у майбутній професійній діяльності у школі та закладах позашкільної освіти, виховання учнів засобами природи рідного краю.

Завдання освітнього компоненту: сформувати у здобувачів систему знань про природу Волинської області, оволодіти методикою реалізації краєзнавчого принципу навчання у шкільних курсах «Пізнаємо природу» та «Біології» відповідно до вимог Нової української школи.

IV. Результати навчання (Компетентності) :

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність нести громадянську відповідальність, усвідомлювати свої права та обов'язки як громадянина України

ЗК7. Здатність до пошуку, обробки та критичного аналізу інформації з різних джерел. ЗК7. Здатність до пошуку, обробки та критичного аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності

СК 2. Здатність використовувати знання й практичні навички з природничих наук для дослідження різних рівнів організації живих організмів, природних явищ і процесів. СК 3. Здатність розкривати структуру природничих наук для формування наукової картини світу, демонструвати знання будови, функцій та процесів життєдіяльності, систематики, методів виявлення та ідентифікації живих організмів, природних явищ та процесів.

СК 5. Здатність організовувати позаурочну та позакласну діяльність учнів з природничих дисциплін із урахуванням вимог програми ЗНЗ.

СК 12. Здатність впроваджувати екологічний та краєзнавчий принцип при викладанні природничих наук та у позакласній роботі.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Володіння знаннями з історії та культури України та інших соціально-гуманітарних наук, що сприяють формуванню національної гідності й патріотизму.

ПРН 13. Володіння уміннями характеризувати природні системи, явища та процеси, в умовах збалансованого природокористування та охорони природи.

ПРН 16. Володіння уміннями використовувати екологічні знання у здійсненні просвітницької діяльності серед вихованців для формування в них екологічного мислення і свідомості.

ІУ. Структура освітнього компонента

№ теми	Назви змістових модулів і тем	Усьо-го	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю* /бали
Змістовий модуль 1. Природа Волинської області							
1	Вступ. Завдання дисципліни. Краєзнавчий принцип навчання, його реалізація при вивченні інтегрованих курсів природничо-освітньої галузі	8	1	-	30	5	ДС, Т, ВПЗ / 20 балів
2	Волинська область на карті України. Природа Волинської області, її зміна під впливом діяльності людини	6	1	2	30	5	ДС, Т, ВПЗ / 25 балів
Разом за модулем 1		68	2	2	60	10	45 балів
Змістовий модуль 2. Методика вивчення природи Волинської області							
3	Спостереження як метод формування краєзнавчих знань	18	1	2	30	4	ДС, Т, ВПЗ/ 25
4	Методика організації краєзнавчого гуртка, краєзнавчих екскурсій по вивченню природи свого краю узкладах середньої та позашкільної освіти	12	1	2	32	4	ДС, Т, ВПЗ / 30 балів
Разом за модулем 2		52	2	4	62	8	55 балів
Всього		120	4	6	122	18	100 балів

Методи контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, ВПЗ – виконання практичного завдання.

Перелік тем практичних занять

№ з/п	Теми практичних занять	Кількість годин	Методи навчання	Бали
1.	Свій край, його географічне положення та особливості природи	2	РМГ,Р	13
2.	Вивчення природи Волинської області під час екскурсій	2	РМГ,Р	13
3.	Вивчення природи Волинської області у гуртковій роботі	2	РМГ,Р	14
	Разом	6		40

Методи навчання та контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо

V. САМОСТІЙНА РОБОТА

Теми змістових модулів	Теми самостійної роботи	К-сть годин
ТЕМА 1	Історія дослідження флори Волинської області	6
	Історія дослідження фауни Волинської області	6
ТЕМА 2	Форми рельєфу своєї місцевості, їх походження	6
ТЕМА 3	Класифікація мінералів та гірських порід за походженням	6
ТЕМА 4	Спостереження за погодою своєї місцевості, складання метеорологічного календаря	6
	Несприятливі метеорологічні явища на території області та їх вивчення в школі. Народні прикмети передбачення погоди	6
ТЕМА 5	Основні джерела забруднення води у водоймах нашого краю.	4
	Охорона і збереження водних ресурсів свого краю.	4
ТЕМА 6	Рослини-індикатори властивостей ґрунту	6
	Основні джерела забруднення ґрунтів..	4
ТЕМА 7	Лісові фітоценози Волинської області, їх характеристика та вивчення в школі	4
	Лучні та болотні фітоценози Волинської області, їх характеристика та вивчення в школі	4
	Культурні рослини свого краю, вивчення в школі.	4
ТЕМА 8	Червонокнижні тварини свого краю, заходи для їхньої охорони.	4
ТЕМА 9	Різноманітність грибів свого краю	4
	Лишайники Волинської області, їх значення	4
ТЕМА 10	Природно-заповідний фонд Волинської області та його вивчення в школі.	6
	Регіонально рідкісні види рослин і тварин	6
	Екологічні проблеми Волинської області.	4
ТЕМА 11-12	Шкільні фенологічні спостереження та їх фіксація	4
	Шкільні метеорологічні спостереження та їх фіксація	4
ТЕМА 13	Правила поведінки дітей у природі.	4
	Методика розробки міні проєктів на краєзнавчому принципі	4
ТЕМА 14	Змістова структура краєзнавчого гуртка	4
ТЕМА 15	Вивчення передового досвіду вчителів області у реалізації краєзнавчого принципу у навчанні шкільних курсів «Біології» та «Пізнаємо природу».	4

	Науково-дослідницька робота учнів у закладах позашкільної освіти	4
	Усього годин:	122

VI. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ)

1. Волинь як історична територія та одиниця адміністративного поділу України
2. Географічне положення Волинської області.
3. Корисні копалини Волинської області, їх вивчення в школі.
4. Характеристика рельєфу Волинської області, його вплив на інші компоненти її природи.
5. Кліматотворчі фактори та загальна характеристика клімату Волині, його значення.
6. Організація спостережень за погодою свого краю у школі. Передбачення погоди.
7. Підземні води Волині, їх вивчення в школі .
8. Озера Волині, їх вивчення в школі.
9. Ріки Волині, їх вивчення в школі
10. Болота Волині, їх вивчення в школі.
11. Ґрунтовий покрив Волині, його вивчення в школі.
12. Природа Волинського Полісся, особливості господарської діяльності населення.
13. Природа Волинського лісостепу, особливості господарської діяльності.
14. Краєзнавче вивчення рослинного покриву з учнями.
15. Рідкісні рослини свого краю і заходи по їх охороні.
16. Рідкісні тварини свого краю і заходи по їх охороні.
17. Охорона природи Волині. Природоохоронні території та об'єкти їх охорони.
18. Участь школярів у охороні природи свого краю.
19. Тваринний світ Волині, його вивчення в школі.
20. Рослинний світ Волині, його вивчення в школі.
21. Культурні рослини свого краю, вивчення в школі.
22. Екологічні проблеми Волині та шляхи їх вирішення.
23. Правила поведінки дітей у природі.
24. Суть краєзнавчого принципу навчання і виховання.
25. Джерела краєзнавчих знань.
26. Спостереження - основний метод наукового та навчального вивчення природи свого краю.
27. Навчальні фенологічні спостереження за сезонним розвитком природи.
28. Вивчення природи Волинської області у позакласній і позаурочній роботі.
29. Екскурсійна форма роботи по вивченню природи області, її пізнавальне і виховне значення та роль у формуванні природознавчих компетентностей учнів.
30. Вивчення природи Волинської області учнями в закладах позашкільної освіти.
31. Система засобів навчання для вивчення природи Волинської області.
32. Інноваційні технології у вивченні природи свого краю
33. Методика розробки міні-проектів на краєзнавчому принципі
34. Методика підготовки учнівських наукових робіт на краєзнавчому принципі
35. Науково-дослідницька краєзнавча робота учнів
36. Ігрові технології у вивченні природи свого краю
37. Шкільні фенологічні спостереження та їх фіксація
38. Шкільні метеорологічні спостереження та їх фіксація
39. Краєзнавчі екскурсії у природу
40. Краєзнавчий гурток
41. Краєзнавча діяльність закладів позашкільної освіти

VII. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Вивчення дисципліни передбачає постійну роботу студентів на кожному занятті. Середовище під час проведення лекційних та практичних робіт є творчим, дружнім,

відкритим для конструктивної критики та дискусії. Студенти не повинні спізнюватися на заняття. Перед початком заняття студенти повинні вимкнути звук засобів зв'язку (мобільний телефон, смарт-годинник тощо).

Студенти повинні здійснювати попередню підготовку до лекційних та практичних занять згідно з переліком рекомендованих джерел. До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note) для проходження тестування та роботи з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі

Українки (https://ed.vnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2022/07/Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf).

Форма підсумкового контролю з дисципліни - залік. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну навчальну діяльність при вивченні ОК становить 100 балів. Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати здобувач за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 60 балів. Залік виставляється за результатами поточної роботи здобувача за умови, що здобувач виконав ті види навчальної роботи, які визначено цим силабусом. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач набрав менше, ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах, онлайн-курсах, які дотичні до тем дисципліни, можливе зарахування певної кількості годин (за попереднім погодженням з викладачем), відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачу необхідно дотримуватися морально-етичних правил: не пропускати аудиторних занять (у разі пропуску – причину підтвердити документально); не привласнювати чужу інтелектуальну працю; у разі цитування наукових праць, методичних розробок, результатів досліджень, таблиць та ін. необхідно вказувати посилання на першоджерело.

Викладач і здобувач освіти мають дотримуватись ст. 42 Закону України «Про освіту». Усі здобувачі освіти повинні ознайомитись із основними положеннями Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки та Ініціативою академічної доброчесності та якості освіти – Academic IQ.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Якщо з об'єктивних причин заняття пропущене, здобувач повністю відпрацьовує тему практичного заняття, що включає всі види активності здобувача та всі види його оцінювання, передбачені цим силабусом. День та години відпрацювання визначаються графіком консультацій, який оприлюднюється.

Терміни проведення заліку, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії. У разі нескладання заліку, студент може перездати його двічі.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів за залік.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

Оцінювання знань здобувачів освіти з елементами дуальної форми здобуття освіти. Години, форми навчання та особливості організації освітнього процесу визначаються на поточний рік. Знання, уміння, компетентності здобувачів освіти оцінюються представниками підприємства (наставниками) та викладачем університету.

У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання курсу відбувається в команді освітнього середовища Microsoft Office 365 відповідно до Положення про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

VIII. Підсумковий контроль

Форма контролю для освітнього компоненту – залік. Залікова оцінка є сумою оцінювання знань теоретичного матеріалу та виконання практичних робіт. Студент має отримати не менше 60 балів для успішного складання заліку. У випадку незадовільної підсумкової оцінки отримані бали анулюються, а на ліквідацію академічної заборгованості (один раз – викладачеві, другий раз – комісії) виноситься 100 балів.

Поточний контроль проводиться у вигляді усного або письмового опитування з кожної теми освітнього компоненту.

За виконання кожної практичної роботи студент може отримати максимум 5 бали, за знання теоретичного матеріалу – максимум 8-9 балів.

Теоретична підготовка оцінюється за такими критеріями:

1-4 бали – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

5-8 бали – відповідь послідовна, недостатньо структурована; роз'яснення переважної кількості позицій (без виділення основних позицій); використання тексту лекції та одного підручника.

9-11 бали – відповідь логічна, чітка, структурована; використання тексту лекції та одного

підручника.

12-14 балів - відповідь логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння матеріалу, яке включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників.

Практична робота може бути оцінена, якщо студент виконав всі завдання, своєчасно оформив роботу, зробив висновки.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

IX. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Мартинюк В.О. Оцінка ландшафтної структури локальних територій Волинського Полісся для потреб збалансованого природокористування *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 6. 2017. С.152-159.

2. Міщенко О. В. Ландшафти Волинської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Географія. 2016. № 2. С. 72-77.

3. Міщенко О. В. Водні джерела Волинської області в структурі сакрального ландшафту. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Географія. 3(72) . 2018. С.88-93.

4. Карпюк З.К., Фесок В.О., Антипок О.В. Природно-заповідний фонд Волинської області : альбом-каталог. Луцьк, 2018. 136 с.

5. Карпюк З.К., Фесок В.О. Природо-заповідні мережі Волинської області : монографія. Луцьк : Видавництво «Терен», 2021. 212 с.

6. Коцун Б.Б., Коцун Л.О., Остапчук В.А. Природа Волині : навчально-методичний посібник. Луцьк : Друк ПП Іванюк В.П., 2021. 128 с.

7. Коцун Л., Кузьмішина І. Синантропна флора Волинської області : монографія. Луцьк : Друк ПП Іванюк В.П., 2016. 186 с.

8. Павловська Т.С. Географія Волинської області: навч. посіб. Т.С.Павловська. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 212 с.

9. Шацьке поозеря. Тваринний світ : колект. монографія / за ред.. П.Я.Кіличицького. Луцьк : Вежа-Друк. 2016. https://www.academia.edu/BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B5_%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_CD_ROM